

Latvijas Republikas Senāts

L Ē M U M S

Rīgā 2019.gada 30.septembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatori Normunds Salenieks, Dace Mīta, Līvija Sliņa

rakstveida procesā izskatīja ārvalsts sabiedrības „Euromin Holdings (Cyprus) Limited” un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas kasācijas sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 10.marta spriedumu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz ārvalsts sabiedrības „Euromin Holdings (Cyprus) Limited” pieteikumu par Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2015.gada 15.oktobra lēmuma Nr. 172 (prot.Nr.40 7.p.) atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu atļidzināšanu.

Aprakstošā daļa

Faktu izklāsts

[1] Pieteicēja ārvalsts sabiedrība „Euromin Holdings (Cyprus) Limited” iegādājās AS „Ventpils nafta” akcijas. Tā kā „Euromin Holdings (Cyprus) Limited” ieguva 93,24 % AS „Ventpils nafta” balsis tiesīgo akciju, tai saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likuma (turpmāk – FITL) 66.panta pirmās daļas 1.punktu iestājās pienākums izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu citiem šīs sabiedrības akcionāriem. Pieteicēja Finanšu un kapitāla tirgus komisijā (turpmāk – Komisija) iesniedza akciju atpirkšanas piedāvājuma prospektu, kurā cita starpā norādīts, ka akciju atpirkšanas cena ir 3,12 *euro* par akciju.

Komisija, atsaucoties uz FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu un tajā minēto tīro aktīvu aprēķinu, nepiekrīta pieteicējas aprēķiniem, tādēļ ar 2015.gada 15.oktobra lēmumu Nr. 172 (prot. Nr. 40 7.p) atļāva pieteicējai izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu ar vienas akcijas cenu 4,56 *euro*.

Lēmumā norādīts, ka saskaņā ar FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu, izsakot obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu, vienas atpērkamās akcijas cena nedrīkst būt zemāka par akcijas vērtību, ko aprēķina, dalot mērķa sabiedrības tīros aktīvus ar emitēto akciju skaitu. Tīros aktīvus aprēķina, no kopējiem aktīviem atskaitot mērķa sabiedrībai piederošās pašas akcijas un saistības. Saskaņā ar FITL 74.panta otro daļu aprēķins jāveic, vadoties no mērķa sabiedrības konsolidētajā gada pārskatā norādītā. Ņemot vērā AS „Ventpils nafta” 2014.gada konsolidētajā gada pārskatā norādītās ziņas par sabiedrības aktīviem, saistībām un kopējo akciju skaitu un dalot mērķa sabiedrības tīros aktīvus ar emitēto akciju skaitu, vienas akcijas cena nosakāma 4,56 *euro* apmērā. Pieteicējas veiktais vienas akcijas cenas aprēķins, mērķa sabiedrības līdzdalību meitasuzņēmumos uzrādot kā saistības, nav pareizs, jo šī pozīcija jāiekļauj pašu kapitālā.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā apgabaltiesā ar pieteikumu par Komisijas lēmuma atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu atļidzināšanu.

Pieteikumā norādīts, ka FITL 74.panta mērķis ir noteikt taisnīgu un tirgus situācijai atbilstošu vienas atpērkamās akcijas cenas aprēķināšanas kārtību. Līdz ar to akcijas cenas aprēķināšanā jāņem vērā reālie mērķa sabiedrības kopējie aktīvi, kas ir nosakāmi, ne tikai ņemot vērā konsolidētajā gada pārskatā norādīto aktīvu apjomu jeb pārskata pozīciju „aktīvi”, kā to uzskata Komisija, bet arī citus pārskata datus, konkrētajā gadījumā – pašas sabiedrības līdzdalību meitasuzņēmumos. Atbilstoši Konsolidēto gada pārskatu likuma 14.pantam AS „Ventpils nafta” gada pārskata aktīvu posteņi ir iekļauti visu tās meitasuzņēmumu aktīvi un pasīvi, lai gan sabiedrībai meitasuzņēmumos nepieder visas kapitāla daļas. Tādējādi AS „Ventpils nafta” gada pārskatā tiek uzrādīti aktīvi, kas ir lielāki par faktiskajiem aktīviem. Mazākumakcionāru līdzdalība tiek atspoguļota pārskata pasīvu sadaļā atsevišķā pašu kapitāla posteņi, tā nodalot to sabiedrības daļu meitasuzņēmumos, kas nav attiecināma uz mātesuzņēmumu. Nekontrolējošā (mazākumakcionāru) līdzdalība nav ne aktīvs, ne saistības, tā ir atsevišķa pasīvu pozīcija, kura saskaņā ar Starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem ir jānorāda, lai nemaldinātu investorus par sabiedrības faktiskajiem aktīviem. Tikai izvērtējot aktīvu un pasīvu posteņus, ir iespējams noteikt reālo aktīvu apjomu. Šo

uzskatu apstiprina Polijas, Igaunijas un Lietuvas regulējumi. Aprēķinot vienas akcijas cenu tā, kā to darījusi Komisija, cena tiek nepamatoti palielināta, jo pieteicējai ir jāmaksā par aktīviem, kas mērķa sabiedrībai nepieder. Pieteicējai radīti zaudējumi – starpība starp Komisijas noteikto akcijas cenu un cenu, par kādu, pieteicējas ieskatā, akcijas faktiski bija jāatpērk.

[3] Komisija rakstveida paskaidrojumā norādīja, ka pieteikums nav pamatots, ievērojot turpmāk minētos apsvērumus.

10. Starptautiskais finanšu pārskatu standarts, kas noteikts Eiropas Komisijas 2012.gada 11.decembra Regulā (ES) Nr. 1254/2012, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1126/2008, ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002, attiecībā uz 10. Starptautisko finanšu pārskatu standartu, 11. Starptautisko finanšu pārskatu standartu, 12. Starptautisko finanšu pārskatu standartu, 27. Starptautisko grāmatvedības standartu (2011. gads) un 28. Starptautisko grāmatvedības standartu (2011. gads) (turpmāk – Regula Nr. 1254/2012), nosaka principus konsolidēto gada pārskatu sagatavošanai gadījumos, kad sabiedrība kontrolē vienu vai vairākas sabiedrības. Šī standarta 22.punktā noteikts vien tas, ka konsolidētā finanšu pārskata elementa „pašu kapitāls” ietvaros papildus kontrolējošajai līdzdalībai ir jānorāda nekontrolējošā līdzdalība. Faktiski elementā „pašu kapitāls” atspoguļo akcionāru kopējo saistību apmēru, informēšanas nolūkā papildus atšifrējot kontrolējošo un nekontrolējošo līdzdalību, bet tā nav speciāla grāmatvedības tehnika vai aprēķina kārtība. Starptautiskie finanšu pārskatu standarti neparedz kārtību, kā izdalīt un aprēķināt kontrolējošās vai nekontrolējošās līdzdalības daļas apmēru pašu kapitālā. Tāpat no finanšu pārskatā norādīto aktīvu apjoma nav iespējams izdalīt, kura aktīvu daļa „pieder” vairākuma akcionāriem (kontrolējošā līdzdalība), kura – mazākuma akcionāriem (nekontrolējošā līdzdalība), jo sabiedrības kopējie aktīvi pieder pašai sabiedrībai, nevis akcionāriem.

Neapšaubot, ka ir jānosaka taisnīga vienas atpērkamās akcijas cena, Komisija uzskata, ka nekontrolējošās līdzdalības aktīvu atskaitīšana ir pretrunā FITL 74.panta mērķim. Komisija savā praksē ir bijusi konsekventa, interpretējot FITL 74.pantu. Vienas akcijas cenas noteikšanā izmantojot sabiedrības kopējo aktīvu vērtību, tiek noteikta cena, kas ir vistuvāk patiesajai vērtībai. Tā kā Komisija ir rīkojusies atbilstoši normatīvajiem aktiem, nav pamata atļūdzināt zaudējumus.

[4] Administratīvā apgabaltiesa ar 2017.gada 10.marta spriedumu daļēji apmierināja pieteikumu, atzīstot par prettiesisku pārsūdzēto lēmumu un uzliktot Komisijai pienākumu atļūdzināt pieteicējai zaudējumus 50 % apmērā. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[4.1] FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktā, skaidrojot akcijas cenas noteikšanas kārtību, lietoti jēdzieni „kopējie aktīvi” un „īrie aktīvi”, taču tie nav skaidroti FITL normās.

[4.2] Izvērtējot FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkta vēsturisko attīstību, rodas šaubas par tiesību normas vārdiskās izpausmes atbilstību tiesību normas mērķim. Pienākums izmantot akcijas cenas noteikšanā datus tieši no konsolidētajiem gada pārskatiem tika paredzēts tikai ar 2006.gada 15.jūnija grozījumiem FITL 74.panta otrajā daļā. Pieņemot šos grozījumus, netika diskutēts par šī regulējuma ietekmi uz 74.panta pirmās daļas 3.punktā ietvertu regulējumu. Attiecīgi nevar konstatēt, ka likumdevējs apzināti būtu noteicis, ka, aprēķinot akcijas cenu, tīrajos aktīvos tiek iekļauta arī nekontrolējošā jeb mazākumakcionāru līdzdalība.

Izvērtējot Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas Nr. 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem (turpmāk – Direktīva Nr. 2004/25) regulējumu, jāsecina, ka dalībvalstis var atļaut kompetentajai iestādei paaugstināt vai pazemināt noteikto cenu tādos apstākļos un saskaņā ar tādiem kritērijiem, kas ir skaidri noteikti. Atbilstoši Direktīvai Nr. 2004/25 atpērkamās akcijas cenu parasti vajadzētu noteikt saskaņā ar FITL 74.panta pirmās daļas 1.punktu. Tikai tad, ja ir konstatējami ārkārtēji apstākļi, būtu izmantojama 2. vai 3.punktā minētā metode.

Izvērtējot FITL 74.panta pirmās daļas regulējumu, jākonstatē, ka tā nav rakstīta tādā veidā, ka 2. un 3.punktā paredzētās metodes būtu izmantojamas tikai ārkārtas apstākļos. Tomēr par ārkārtas situāciju varētu atzīt faktu, ka akciju tirgus Latvijā ir ārkārtīgi mazs un mēdz būt situācijas, kad attiecīgās sabiedrības akcijas vispār ne reizi nav pārdotas 12 mēnešu laikā.

[4.3] Lai gan Direktīvas Nr. 2004/25 mērķis ir aizsargāt mazākumakcionāru intereses, tas nebūt nenozīmē, ka akciju cenai būtu jābūt maksimāli augstai. Aprēķinot akcijas cenu, ir jābalstās uz objektīviem novērtēšanas kritērijiem, un šo cenu nedrīkst mākslīgi palielināt.

Jāsecina, ka FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkta teksts ir pārāk plašs un neatbilst šajā pantā ietvertā regulējuma mērķim – tas pretēji regulējuma mērķim paredz tīrajos aktīvos iekļaut arī nekontrolējošo līdzdalību. Attiecīgi ir nepieciešams veikt teleoloģisko redukciju un koriģēt tiesību normas vārdisko izpausmi, secinot, ka īrie aktīvi neietver sevī nekontrolējošo jeb mazākumakcionāru līdzdalību. Tā kā teleoloģisko redukciju jāveic normas piemērotājam, tad arī Komisijai vajadzēja veikt teleoloģisko redukciju.

[4.4] Izvērtējot pieteicējas prasību atļūdzināt tai nodarītos mantiskos zaudējumus 7 236 243,36 *euro* apmērā, atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atļūdzināšanas likuma 13.panta trešajai daļai ir konstatējami apstākļi, kas pamato aprēķinātās zaudējumu summas samazināšanu, taču nav konstatējami apstākļi, kuru dēļ būtu taisnīgi šo summu samazināt par vairāk kā 50 %. Attiecīgi Komisijai ir uzliedams pienākums atļūdzināt pieteicējai nodarītos zaudējumus 3 618 121,68 *euro* apmērā.

[5] Nepiekrītot Administratīvās apgabaltiesas spriedumam, Komisija un pieteicēja iesniedza Senātā kasācijas sūdzības, norādot turpmāk minētos argumentus.

[5.1] Komisija spriedumu uzskata par nepamatotu un pārsūdz to pilnā apjomā.

Komisija norāda, ka tiesa, noskaidrojot likumdevēja gribu par FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkta saturu tvērumu kopsakarā ar likuma „Par konsolidētajiem gada pārskatiem” regulējumu, kā arī FITL 74.panta otro daļu, nav ņēmusi vērā vairākus būtiskus apstākļus, kas turklāt izslēdz teleoloģiskās redukcijas piemērošanu. Tikai ar brīdi, kad stājās spēkā FITL 2006.gada grozījumi, atpērkamās akcijas cenas aprēķinā bija izmantojami dati no mērķsabiedrības konsolidētā gada pārskata. Turklāt tieši ar šiem grozījumiem tika ieviestas Direktīvas prasības, ko apstiprina likumprojekta anotācijā norādītais. Debates neesamība Saeimā (parlamentā) pati par sevi neļauj izdarīt secinājumus par tiesību normas saturisko tvērumu, jo īpaši par tādu, kas ir pretējs FITL 74.panta vārdiskajai izpaušmei. FITL 74.panta otrās daļas ievaddaļa bija spēkā pirms grozījumu pieņemšanas 2006.gadā. Grozījumu rezultātā FITL 74.panta otrā daļa tika papildināta ar diviem jauniem teikumiem otrās daļas noslēgumā. Jau grozījumu pieņemšanas laikā spēkā esošā 74.panta otrā daļa *expressis verbis* paredzēja, ka tā ir vērtējama un piemērojama tikai kopsakarā ar FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu.

Komisija neuzskata, ka konkrētajā lietā bija konstatējams tiesisks pamats veikt tiesību tālākveidošanu – FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkts un otrās daļas teleoloģisko redukciju, jo konkrētā punkta saturu ir iespējams noskaidrot tiesību normas interpretācijas rezultātā, panākot to savstarpējo harmoniju un atbilstību likumdevēja gribai. Ņemot vērā minēto, Komisija arī noraida pārmetumus, ka tā nav veikusi teleoloģisko redukciju, uzsverot, ka valsts pārvaldes iestādes nedrīkst pārsniegt savu kompetenci.

Komisija arī norāda, ka tiesa FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu ir interpretējusi pretēji Direktīvas Nr. 2004/25 mērķim. Direktīvas Nr. 2004/25 primārais mērķis ir aizsargāt mazākumakcionāru intereses atpērkamās akcijas cenas noteikšanas procesā, un atbilstoši minētās direktīvas mērķim FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkts pieprasa aprēķināt atpērkamās akcijas cenu tādā veidā, ka tūajos aktīvos tiek iekļauta mazākumakcionāru līdzdalības daļa. Konkrētajā gadījumā teleoloģiskās redukcijas rezultātā FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkts tiek interpretēts pretēji Direktīvas Nr. 2004/25 mērķim.

Komisija noraida pārmetumu, ka tā ir „mākslīgi palielinājusi” atpērkamās akcijas cenu, jo Komisija, iekļaujot akcijas cenas aprēķinā arī AS „Ventspils nafta” mazākumakcionāru līdzdalības daļu meitasuzņēmumos, ir sasniegusi gan Direktīvas Nr. 2004/25 mērķi, gan aprēķinājusi akcijas cenu atbilstoši „objektīviem novērtēšanas kritērijiem, ko parasti izmanto finanšu analīzē” (Direktīvas 5.panta 4.punkta otrā daļa *in fine*). Tiesas piedāvātais interešu balanss nebūs derīgs visos gadījumos, proti, ja mērķsabiedrības meitasuzņēmumi strādātu ar zaudējumiem, nevis peļņu. Komisijas aprēķinātā akcijas cena ir objektīva, taisnīga, atbilstoša un derīga visiem attiecīgā tipa gadījumiem.

[5.2] Pieteicēja tiesas spriedumu pārsūdz daļā, ar kuru daļēji noraidīta pieteicējas prasība atļūdzināt tai nodarītos zaudējumus. Pieteicēja norāda, ka no Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atļūdzināšanas likuma 13.panta trešās daļas 3.punktā noteiktā secināms, ka atļūdzinājums var tikt noteikts arī par pilnu zaudējumu apmēru, un tā samazināšana ir tikai tiesas tiesība, nevis pienākums. Ja tiek pieļauts, ka tik liela apmēra zaudējumu gadījumā tiesa, neesot īpašiem, objektīviem apstākļiem, automātiski samazina atļūdzinājuma summu līdz 50 % no nodarīto zaudējumu apmēra, tas var novest pie situācijām, kurās valsts pārvaldes iestādes bezrūpīgāk pieiet neviennozīmīgiem likuma interpretācijas jautājumiem.

Motīvu daļa

Piemērojamās tiesību normas

Eiropas Savienības tiesību akti

[6] Direktīvas Nr. 2004/25 9.apsvērums, 3.panta 1.punkts, 5.panta 1.punkts, 4.punkta pirmā daļa un otrā daļa un 6.punkts.

[7] Regula Nr. 1254/2012.

Latvijas tiesību normas

[8] Finanšu instrumentu tirgus likums:

5.pants: Komisija, tās darbinieki un pilnvarnieki nav atbildīgi par zaudējumiem, kas radušies finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem vai trešajām personām, un tos nevar saukt pie atbildības par darbībām, kuras tie tiesiski, precīzi, pamatoti un labticīgi veikuši, pienācīgi pildot uzraudzības funkcijas likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

74.panta pirmā daļa (redakcijā, kas piemērojama izskatāmajā lietā): Izsakot obligāto akciju atpērkšanas piedāvājumu, vienas atpērkamās akcijas cena nedrīkst būt zemāka par:

1) cenu, par kādu piedāvātājs vai personas, kas rīkojas saskaņoti ar piedāvātāju, pēdējo 12 mēnešu laikā ir ieguvušas mērķa sabiedrības akcijas. Ja akcijas iegādātas par dažādām cenām, atpērkšanas cena ir augstākā akciju iegādes cena pēdējo 12 mēnešu laikā pirms šā likuma 66.panta pirmajā daļā norādīto apstākļu iestāšanās;

2) akcijas vidējo svērto cenu regulētajā tirgū vai daudzpusējā tirdzniecības sistēmā, kurā ar attiecīgo akciju ir bijis vislielākais apgrozījums pēdējo 12 mēnešu laikā. Akcijas vidējo svērto cenu aprēķina par pēdējiem 12 mēnešiem pirms šā likuma 66.panta pirmajā daļā norādīto apstākļu iestāšanās;

3) akcijas vērtību, ko aprēķina, dalot mērķa sabiedrības tīros aktīvus ar emitēto akciju skaitu. Tīros aktīvus aprēķina, no kopējiem aktīviem atskaitot mērķa sabiedrībai piederošās pašas akcijas un saistības. Ja mērķa sabiedrībai ir akcijas ar dažādu nominālvērtību, aprēķinot akcijas vērtību, tīros aktīvus sadala proporcionāli katras nominālvērtības akciju īpatsvaram pamatkapitālā.

74.panta otrā daļa: Nosakot vienas atpērkamās akcijas vērtību saskaņā ar šā panta pirmās daļas 3.punktu, akcijas vērtības aprēķinā izmanto datus no pēdējā akcionāru sapulcē apstiprinātā mērķa sabiedrības gada pārskata, par kuru sniegts zvērināta revidenta ziņojums. Laiks starp tā darbības gada pēdējo dienu, par kuru sagatavots gada pārskats, un dienu, kad Komisijai iesniegts piedāvājums, nevar būt garāks par 16 mēnešiem. Ja atbilstoši normatīvajiem aktiem mērķa sabiedrība sagatavo gada pārskatu ne vēlāk kā septiņus mēnešus pēc pārskata gada beigām, laiks starp tā darbības gada pēdējo dienu, par kuru sagatavots gada pārskats, un dienu, kad Komisijai iesniegts piedāvājums, nevar būt garāks par 19 mēnešiem. Akcijas vērtības aprēķinā izmanto datus no pēdējā mērķa sabiedrības ceturkšņa pārskata, ja akciju vērtība, kas aprēķināta, izmantojot ceturkšņa pārskata datus, ir vismaz par 10 % lielāka nekā akcijas vērtība, kas noteikta, izmantojot pārskata gada datus. Ja mērķa sabiedrība sagatavo arī konsolidēto gada pārskatu, tad, nosakot atpērkamās akcijas vērtību, izmanto konsolidētā pārskata datus. Ja mērķa sabiedrība sagatavo gada pārskatus gan saskaņā ar reģistrācijas valsts likumiem, gan saskaņā ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem, tad, nosakot atpērkamās akcijas vērtību, izmanto saskaņā ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem sagatavotā pārskata datus.

[9] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atfidzināšanas likums:

13.pants. Mantiskā zaudējuma atfidzinājuma noteikšana (redakcijā, kas piemērojama izskatāmajā lietā)

(1) Nosakot atbilstīgu zaudējuma atfidzinājuma apmēru, ņem vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, kā arī cietušā rīcību.

(2) Nosakot zaudējuma atfidzinājuma apmēru, papildus var ņemt vērā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus, ja tos ir iespējams objektīvi pierādīt.

(3) Mantiskais zaudējums no summas, kas aprēķināta saskaņā ar šā likuma 12.pantu, parasti tiek atfidzināts šādā apmērā:

1) ja aprēķinātā summa nepārsniedz 142 288 *euro*, — 100 % apmērā no šīs summas;

2) ja aprēķinātā summa ir no 142 289 *euro* līdz 1 422 872 *euro*, — 50 līdz 100 % apmērā no šīs summas;

3) ja aprēķinātā summa pārsniedz 1 422 872 *euro*, atbilstīgs atfidzinājums var būt zemāks par 50 % no šīs summas.

(4) Iestāde pēc sava ieskata var cietušajam nodarīto mantisko zaudējumu atfidzināt tādā veidā, ka nevis izmaksā zaudējuma atfidzinājumu, bet atjauno faktisko stāvokli, kādā atradās cietušā manta pirms zaudējuma nodarīšanas.

[10] Konsolidēto gada pārskatu likums (šobrīd zaudējis spēku):

14.pants. Konsolidācijā iesaistīto sabiedrību gada pārskatu apvienošanas kārtība

(1) Konsolidēto gada pārskatu sagatavo, ar konsolidācijas procedūru apvienojot koncerna mātes sabiedrības gada pārskatā un konsolidācijā iesaistīto meitas sabiedrību gada pārskatos attiecīgajos finanšu pārskata posteņos norādītās līdzekļu, saistību, pašu kapitāla, ieņēmumu un izdevumu (izmaksu) summas. Konsolidācijā iesaistīto sabiedrību bilancu aktīva un pasīva posteņus pilnībā iekļauj konsolidētajā bilancē. Šo sabiedrību peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņus pilnībā ietver konsolidētajā peļņas vai zaudējumu aprēķinā.

21.pants. Mazākumakcionāru līdzdalības daļas atspoguļošana

(1) Konsolidācijā iesaistīto meitas sabiedrību pašu kapitāla attiecīgo daļu tādā apmērā, kādā tā attiecas uz mazākumakcionāriem piederošajām akcijām un daļām, norāda atsevišķā pašu kapitāla postenī „Mazākumakcionāru līdzdalības daļa”.

(2) Konsolidācijā iesaistīto meitas sabiedrību pārskata gada peļņu vai zaudējumus, kas attiecas uz mazākumakcionāriem piederošajām akcijām un daļām, norāda konsolidētā peļņas vai zaudējumu aprēķinā atsevišķā postenī „Mazākumakcionāru peļņas vai zaudējumu daļa”.

[11] Administratīvā procesa likums:

17.pants. Tiesību normu interpretācija un analogija

(1) Iestāde un tiesa, interpretējot (tulkojot) tiesību normu, lieto šādas interpretācijas pamatmetodes:

- 1) gramatisko (filoloģisko) interpretācijas metodi, tas ir, noskaidro tiesību normas jēgu no valodnieciskā viedokļa;
- 2) vēsturisko interpretācijas metodi, tas ir, noskaidro tiesību normas jēgu, ņemot vērā apstākļus, uz kuriem pamatojoties tā radīta;
- 3) sistēmisko interpretācijas metodi, tas ir, noskaidro tiesību normas jēgu saistībā ar citām tiesību normām;
- 4) teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi, tas ir, noskaidro tiesību normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz.

Iemesli, kas liek šaubīties par Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju

[12] Konkrētajā lietā izšķirams, vai Komisija pareizi piemērojusi FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu, akcijas cenas aprēķināšanā ņirajos aktīvos iekļaujot arī mazākumakcionāru jeb nekontrolējošo līdzdalību. Attiecīgi jautājums ir saistīts ar Direktīvas Nr. 2004/25 normu interpretāciju, par ko Senātam radušās šaubas turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[13] Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgajai judikatūrai, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesām, kurām ir lūgts tās interpretēt, ir jāņem vērā visas tiesību normas un jāpiemēro šajās tiesībās atzītās interpretācijas metodes nolūkā tās interpretēt cik vien iespējams atbilstoši aplūkotās direktīvas tekstam un mērķim, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu un tāpat panāktu atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 288.panta trešajai daļai (piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.maija sprieduma lietā „CCOO.”*, C-55/18, ECLI:EU:C:2019:402, 69.punkts un tajā norādītā judikatūra). Tātad, lai pareizi iztulkotu FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktu, nepieciešams noskaidrot, vai tajā noteiktā akcijas cenas aprēķināšanas metode ir atzīstama par atbilstīgu cenas noteikšanas metodi Direktīvas Nr. 2004/25 izpratnē.

[14] Kā izriet no Direktīvas Nr. 2004/25 9.apsvēruma, tās mērķis ir aizsargāt tādu sabiedrību vērtspapīru turētāju intereses, kam ir mazākuma līdzdalība, gadījumos, kad pārņem to uzņēmumu kontroli (*Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 20.jūlija sprieduma lietā „Marco Tronchetti Provera u.c.”*, C-206/16, ECLI:EU:C:2017:572, 24.punkts). Lai gan mazākumakcionāru jeb nekontrolējošās līdzdalības iekļaušana ņirajos aktīvos neapšaubāmi ir mazākumakcionāru interesēs, ir radušās šaubas, vai tik augstas cenas noteikšana tiesām ir atzīstama par „atbilstīgu cenu” Direktīvas Nr. 2004/25 izpratnē un attiecīgi par atbilstošu minētās direktīvas mērķim.

[15] Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka Direktīvas Nr. 2004/25 5.panta 4.punkta otrā daļa dalībvalstīm piešķir rīcības brīvību, lai noteiktu apstākļus, kādos to uzraudzības iestādes var pielāgot atbilstīgo cenu, tomēr ar nosacījumu, ka šie apstākļi ir skaidri noteikti (*Eiropas Savienības Tiesas 2017.gada 20.jūlija sprieduma lietā „Marco Tronchetti Provera u.c.”*, C-206/16, ECLI:EU:C:2017:572, 37.punkts).

Līdz ar to nepieciešams noskaidrot, vai FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktā aprakstītā ņiro aktīvu aprēķināšanas metode ir skaidri noteikta, jo īpaši ņemot vērā, ka konkrētajā punktā izmantoto kopējo aktīvu un ņiro aktīvu jēdzieni nav skaidroti ne šajā, ne arī citās FITL normās.

Komisija „ņiro aktīvu” jēdzienu saistīja ar konsolidētā gada pārskatā norādīto, proti, atsaucoties arī uz Komisijas Regulu Nr. 1254/2012.

Savukārt tiesa, izpētot konkrētā regulējuma rašanās vēsturi, secina, ka sākotnēji nekontrolējošās (mazākumakcionāru) līdzdalības daļa konsolidētajos gada pārskatos netika iekļauta pašu kapitāla pozīcijā un ka nevar konstatēt, ka likumdevējs, lai arī mainījis normas vārdisko formulējumu, būtu analizējis, kāds būs tās piemērošanas rezultāts gadījumos, kad tiks izmantoti dati no konsolidētā gada pārskata, un būtu apzināti noteicis, ka, aprēķinot akcijas cenu, ņirajos aktīvos tiek iekļauta arī nekontrolējošā jeb mazākumakcionāru līdzdalība. Tiesa secina, ka minētais ļauj apšaubīt tiesību normas mērķa atbilstību tiesību normas vārdiskajam formulējumam un ka tāpēc termina „ņirie aktīvi” definēšanai nepieciešams veikt tiesību tālākveidošanu, izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi. Proti, teleoloģiskās redukcijas gadījumā tiesību piemērotājs tiesību normas piemērošanas sfēru ierobežo, pārkāpjot tiesību normā lietoto jēdzienu vārdisko jēgu (arī – iespējami šaurāko) un rada ierobežojošu noteikumu. Konkrētajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa lēma, ka nekontrolējošā (mazākumakcionāru) līdzdalība nav jāņem vērā un ka pie šāda secinājuma var nonākt, veicot teleoloģisko redukciju.

Nepieciešamība veikt tiesību tālākveidošanu un izmantot teleoloģisko redukciju, lai noskaidrotu tiesību normas patieso saturu, norāda, ka normas pareizai izpratnei nepieciešams izdarīt sarežģītus tiesiskos apsvērumus, kas prasa padziļinātas juridiskās zināšanas. Šādos apstākļos Senātam ir šaubas, vai FITL 74.panta pirmās daļas 3.punkts un 74.panta otrā daļa, kas noteic, ka ņiros aktīvus aprēķina, no kopējiem aktīviem atskaitot mērķa sabiedrībai piederošās pašas akcijas un saistības, skaidri nenorādot, vai, aprēķinot akcijas cenu, ņirajos aktīvos būtu iekļaujama arī nekontrolējošā jeb mazākumakcionāru līdzdalība, ir pretrunā Direktīvas Nr. 2004/25 5.panta 4.punkta otrajā daļā noteiktajam, ka cenu ir atļauts pielāgot apstākļos, kas ir skaidri noteikti.

[16] Visbeidzot jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas Nr. 2004/25 5.panta 4.punkta otro daļu dalībvalstis, ja tās ir ievērojušas Direktīvas Nr. 2004/25 3.panta 1.punktā minētos vispārējos principus, var izveidot to apstākļu sarakstu, kādos augstāko cenu var pielāgot uz augšu vai leju, [...] ja

tirgus cenas vispār vai konkrētas tirgus cenas ir ietekmējuši ārkārtas apstākļi.

Tiesa spriedumā ir norādījusi, ka atbilstoši Direktīvā Nr. 2004/25 noteiktajam FITL 74.panta pirmās daļas 1.punkts ir atzīstams par primāro akcijas cenas noteikšanas metodi, un tikai gadījumos, kad konstatējami ārkārtēji apstākļi, būtu izmantojamas FITL 74.panta pirmās daļas 2. un 3.punktā aprakstītās metodes. Izvērtējot FITL 74.panta pirmās daļas regulējumu, tiesa secināja, ka FITL 74.panta pirmā daļa nav rakstīta tādā veidā, ka 2. un 3. punktā paredzētās metodes būtu izmantojamas tikai ārkārtas apstākļos, tomēr norāda, ka Latvijā ir ārkārtīgi mazs akciju tirgus un šis zemois noiets varētu tikt atzīts par ārkārtas apstākli.

Senātam ir šaubas par to, ka FITL 74.panta pirmās daļas 3.punktā norādītā akcijas aprēķināšanas metode ir izmantojama tikai gadījumos, kad konstatējami „ārkārtas apstākļi” Direktīvas Nr. 2004/25 5.panta 4.punkta otrās daļas izpratnē. Senāts arī apšaubā, ka par Direktīvā Nr. 2004/25 minēto ārkārtas apstākli ir atzīstams Latvijas akciju tirgus mazais apmērs.

[17] Senātam ir radušās šaubas par Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atļidzināšanas likuma 13.panta trešās daļas 3.punktā noteiktā regulējuma (saskaņā ar kuru gadījumos, kad nodarīto zaudējumu apmērs pārsniedz 1 422 872 euro, atbilstīgs atļidzinājums var būt zemāks par 50 % no šīs summas) saderību ar Eiropas Savienības tiesību normām un pamatprincipiem, kā arī ar Eiropas Savienības Tiesas spriedumiem par dalībvalsts atbildību (*piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 1991.gada 19.novembra spriedums apvienotajās lietās „Francovich u.c.”, C-6/90 un C-9/20, ECLI:EU:C:1991:428; Eiropas Savienības Tiesas 2003.gada 30.septembra spriedums lietā „Köbler”, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513*). Lai gan šajā normā noteiktais samazinājums vienlīdz attiektos uz kaitējumu, kas saistāms ar Eiropas Savienības tiesībām, gan arī ar nacionālajām tiesībām (*piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 28.jūlija sprieduma lietā „Tom?šov?”, C-168/15, ECLI:EU:C:2016:602, 38. un 39.punkts*), fakts, ka kompensācija, ņemot vērā iespējamo zaudējumu atļidzināšanas ietekmi uz valsts budžetu, tūkusi samazināta par 50 %, rada šaubas, vai konkrētajā gadījumā ir ticis ievērots efektivitātes princips (*piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 4.oktobra sprieduma lietā „Kantarev”, C-571/16, ECLI:EU:C:2018:807, 125.punkts*), jo īpaši tāpēc, ka nav noteiktas nekādas robežas aprēķinātās summas samazināšanai gadījumos, kad nodarīto zaudējumu apmērs pārsniedz 1 422 872 euro (attiecībā uz kaitējuma atļidzības samazināšanu mināms arī Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 29.jūlija spriedums lietā „Hochtief Solutions Magyarorsz?gi Fióktelepe”, C-620/17, ECLI:EU:C:2019:630, kurā norādīts, ka kaitējuma atļidzības saņemšana padarīta neiespējama, ja ir vispārīgi izslēgti tādi izdevumi, kuri lietas dalībniekam ir radušies šā nolēmuma dēļ (*sk. minētā sprieduma 47.punktu*).

Ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, Senātam ir šaubas, vai arī kopumā izpildīti Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā nostiprinātie (*piemēram, 2019.gada 29.jūlija sprieduma lietā „Hochtief Solutions Magyarorsz?gi Fióktelepe”, C-620/17, ECLI:EU:C:2019:630, 35.punkts*) valsts atbildības priekšnoteikumi. Proti, vai šajā gadījumā Direktīvas Nr. 2004/25 pienērojamās normas ir piešķirušas tiesības privātpersonām. Kā arī, vai šajā gadījumā, ja netiek konstatēta Komisijas rupja neuzmanība vai ļauns nolūks, vai tie nav apstākļi, kas raksturo situāciju un vispār izslēdz valsts atbildību (*sk. minētā sprieduma lietā „Hochtief Solutions Magyarorsz?gi Fióktelepe”, C-620/17, ECLI:EU:C:2019:630 42.punktu*).

[18] Apkopojot minēto, Senātam ir šaubas par Direktīvas Nr. 2004/25 5.panta 4.punkta (saistībā ar minētās direktīvas 3.panta 1.punktā noteiktajiem vispārējiem principiem) interpretāciju, kā arī šaubas rada zaudējumu atļidzināšanas pienākums un tā noteiktais aprobežojums. Tādēļ Senāts uzskata, ka ir uzdodami prejudiciālie jautājumi Eiropas Savienības Tiesai.

Tas ir pamats tiesvedības apturēšanai šajā lietā līdz brīdim, kad Eiropas Savienības Tiesa pieņems nolēmumu sakarā ar prejudiciālo jautājumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.pantu, Administratīvā procesa likuma 104.¹ pantu, 273.panta 5.punktu un 275.panta 7.punktu, Senāts

nolēma

Uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

1) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par pāņemšanas piedāvājumiem 5.panta pareizai pienērošanai ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kas noteic, ka akcijas vērtību obligātās atpiršanas piedāvājumam aprēķina, dalot mērķa sabiedrības tīros aktīvus (iekļaujot tajos nekontrolējošā jeb mazākumakcionāra līdzdalību) ar emitēto akciju skaitu?

2) Gadījumā, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša, proti, mērķa sabiedrības tīros aktīvos nav iekļaujama nekontrolējošā jeb mazākumakcionāra līdzdalība, tad, vai par skaidri noteiktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par

pārņemšanas piedāvājumiem 5.panta 4.punkta otrās daļas izpratnē var atzīt tādu akcijas cenas noteikšanas metodi, kuras satura izpratnei ir nepieciešams piemērot vienu no tiesību tālākveidošanas metodēm - teleoloģisko redukciju?

3) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem 5.panta 4.punktam, proti, atbilstīgās cenas noteikšanai, atbilst tāds regulējums, kas noteic, ka jāizvēlas augstākā cena no trim šādiem iespējamiem variantiem:

1) cenu, par kādu piedāvātājs vai personas, kas rīkojas saskaņoti ar piedāvātāju, pēdējo 12 mēnešu laikā ir ieguvušas mērķa sabiedrības akcijas. Ja akcijas iegādātas par dažādām cenām, atpirkšanas cena ir augstākā akciju iegādes cena pēdējo 12 mēnešu laikā pirms radies likumā noteiktais pienākums izteikt atpirkšanas piedāvājumu;

2) akcijas vidējo svērto cenu regulētajā tirgū vai daudzpusējā tirdzniecības sistēmā, kurā ar attiecīgo akciju ir bijis vislielākais apgrozījums pēdējo 12 mēnešu laikā. Akcijas vidējo svērto cenu aprēķina par pēdējiem 12 mēnešiem pirms radies likumā noteiktais pienākums izteikt atpirkšanas piedāvājumu;

3) akcijas vērtību, ko aprēķina, dalot mērķa sabiedrības tīros aktīvus ar emitēto akciju skaitu. Tīros aktīvus aprēķina, no kopējiem aktīviem atskaitot mērķa sabiedrībai piederošās pašas akcijas un saistības. Ja mērķa sabiedrībai ir akcijas ar dažādu nominālvērtību, aprēķinot akcijas vērtību, tīros aktīvus sadala proporcionāli katras nominālvērtības akciju īpatsvaram pamatkapitālā?

4) Ja nacionālajās tiesībās, izmantojot rīcības brīvību, kas tai dota Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem 5.panta 4.punkta otrajā daļā, noteiktā aprēķina metode dod augstāku cenu nekā 5.panta 4.punkta pirmajā daļā, vai direktīvas piemērošanas mērķim atbilstoši ir vienmēr izvēlēties augstāko?

5) Ja Eiropas Savienības tiesību nepareizas piemērošanas rezultātā privātpersonai radušies zaudējumi, vai nacionālajās tiesību normās var paredzēt šo zaudējumu kompensēšanas ierobežojumu, ja tas vienlīdz attiecas kā uz nacionālo tiesību nepareizas piemērošanas, tā Eiropas Savienības tiesību nepareizas piemērošanas rezultātā ciestiem zaudējumiem?

6) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 21.aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem normas, kas piemērojamas šajā lietā, paredz tiesības privātpersonām, proti, vai izpildās attiecīgais valsts atbildības priekšnoteikums?

Apturēt tiesvedību lietā, līdz stājas spēkā Eiropas Savienības Tiesas nolēmums.

Lēmums nav pārsūdzams.

N. Salenieks

D. Mita

L. Sliņa